

REPTES DE LA TEOLOGIA EN EL TOMBANT DEL MIL·LENNI

Joan Bada i Elias

REPTES DE LA TEOLOGIA EN EL TOMBANT DEL MIL·LENNI

Joan Bada i Elias

Col·lecció TEXTOS

Edita: Institut Superior de Ciències Religioses

Ronda de Francesc Camprodon, 2. Vic

Disseny: Raimon Casals

Fotografies: Oriol Molas

Imprès a Gràfiques Diac. Vic

Dipòsit legal: B-24.654-1999

REPTES DE LA TEOLOGIA EN EL TOMBANT DEL MIL·LENNI

Joan Bada i Elias

Text de la conferència inaugural del curs acadèmic 1998/1999 pronunciada el dia 6 d'octubre de 1998. El Dr. Joan Bada i Elias és professor d'Història de la Universitat de Barcelona, vicedegà de la Facultat de Teologia de Catalunya i professor d'Història Eclesiàstica a la mateixa facultat.

1- Breu introducció històrica.

Permeteu-me que abans d'entrar en el tema que m'han proposat per a la lliçó inaugural us presenti una breu introducció històrica, que pot situar-nos en la importància d'aquesta inauguració.

Supressió de la Facultat de Teologia.

Aquests dies he llegit en els diaris un anunci de la Universitat de Vic, amb aquest eslògan: "estudiar a la Universitat de Vic és fer una opció de qualitat d'ensenyament i de vida en una ciutat universitària a la mesura humana" i segueixen les quinze titulacions, alguna d'elles amb diverses especialitats, que la Universitat ofereix.

Avui aquesta ciutat universitària recupera encara amb més plenitud el títol que havia perdut el 1717 a conseqüència del Decret de Nova Planta i que va recuperar l'any passat -1997- per llei del Parlament de Catalunya, expressió de la nostra encara limitada sobirania nacional. Sota l'impuls de l'Església local recupera avui una de les titulacions que tenia l'anti-ga Universitat Literaria de Vic. Malauradament és encara només la ciutat que la recupera i no la mateixa universitat.

El 21 de maig de 1852, en aplicació del Concordat signat l'any anterior, es suprimia la Facultat de Teologia de l'estructura universitària de l'estat espanyol, i s'establien els anomenats seminaris generals -amb el títol d'universitats interines-, que eren els seminaris de Toledo (Alcalá de Henares), de Granada (Sacro-monte), de València (Col·legi del Patriarca) i de Salamanca, que començaren la seva activitat acadèmica el

curs 1852/1853. Amb el clima més distés creat per la restauració monàrquico-borbònica de 1874 Pius IX amplià a Santiago de Compos-tela i a Las Palmas de Gran Canaria les facultats donades a les quatre abans esmentades insti-tucions. La concessió era per deu anys i fou renovada per Lleó XIII el 1886.

La Universitat Pontifícia de Tarragona.

Abans encara de la segona renovació, que tocava fer l'any 1896, Lleó XIII ampliava, sense obligar a acceptar-ho, la concessió a totes els semina-ris de les seus metropolitanes: Burgos, Sevilla, Saragossa, Valladolid i Tarragona. Preparat tot el que calia per a fer-ho viable l'arquebisbe de Tarragona, Tomàs Costa i Fornaguera, rebia l'aprovació per a iniciar com a Seminari Cen-tral -popularment es van anomenar Universitats Pontifícies sense que en cap moment la documentació oficial emprí aquest títol- les carreres de Filosofia, Teologia i Cànons en el curs 1897-1898.

La Constitució Apostòlica Deus scientiarum Dominus, de 24 de maig de 1931, establia noves normes per a les titulacions eclesiàstiques, que en el cas de les situades l'estat espanyol eran pràcticament impossibles de dur a terme, sobretot quan la II República retirava tota subvenció a l'Església Catòlica i a les altres religions. Malgrat les successives peticions de la Junta de Metropolitanos -presidida primer per Vidal i Barraquer, després per Gomà, que havia sigut professor de Tarragona- Roma no permeté cap moratòria i el 4 de febrer de 1933 eren suprimides aquestes institucions.

Si em permeteu fer una breu digressió sobre la presència de vigatans a Tarragona les dades que us puc oferir, després d'escorcollar l'Arxiu del Seminari de Tarragona, són aquestes. En els trenta dos anys de

funciona-ment, de les vuit diòcesis catalanes Vic ocupa el tercer lloc en nombre de batxillers en Teologia (42), el quart en llicenciats (50), dels quals només 8 obtingueren el doctorat. En quant a títols en dret canònic 2 clergues de Vic n'obtingueren el batxillerat, 13 la llicenciatura i un de sol el doctorat.

La Facultat de Teologia de Catalunya.

L'estat de prostració dels anys quaranta i la continuació en vigor de la normativa pontificia feren difícil la recuperació de les Facultats de Teologia. Únicament les dues universitats pontificies vinculades a la Companyia de Jesús -Deusto i Comillas- anaren funcionant i s'afegeixi la universitat de Salamanca assumida per l'episcopat espanyol. Roma, Salamanca i Comillas, foren, doncs, els llocs a on acudiren els eclesiàstics catalans per a obtenir els graus acadèmics, que d'altra banda eren obligatoris per a poder accedir a segons quins càrrecs eclesiàstics.

El Concili Vaticà II (1962-1965) també va "aggiornar", és a dir, posar al dia aquesta qüestió. El 7 de març de 1968 la Congregació per l'Educació Catòlica creava la facultat de Teologia de Barcelona, amb dues seus situades al Seminari de Barcelona (Secció sant Pacià) i al Col·legi Màxim dels jesuïtes a Sant Cugat del Vallés (Sant Francesc de Borja). Val a dir que els Seminaris de Vic i Tarragona optaren ràpidament per vincular-se a la Secció sant Pacià i contribuir-hi amb professors i alumnes. El 1984 s'assolia l'unitat i es convertia en la Facultat de Teologia de Catalunya i la majoria dels bisbats catalans optaven, el 1988, per crear el Seminari Interdiocesà com a residència per els seus alumnes matriculats a la Facultat. La Conferència Episcopal de la Tarraconense

i la Unió de Religiosos de Catalunya decidien la creació de la Fundació sant Ramon de Penyafort per a donar suport econòmic a la Facultat. Catalunya recupera-va en bé de tots i amb ple dret una institució superior d'estudis eclesiàstics.

Els Instituts Superiors de Ciències Religioses.

A començament de l'any 1995 el Reial Decret del 13 de gener, publicat en el Boletín Oficial del Estado amb data de 4 de febrer (nº 30, pàgs.3605-3607), reconeixia a tots els efectes els títols atorgats per Universitats i Facultats de Teologia en tot el territori de l'estat espanyol. Era una bona oportunitat per aprofitar una fórmula, ja prevista des dels anys vuitanta en el context italià, els Instituts Superiors de Ciències Religioses.

La publicació del reial decret coincidia amb la celebració de les sessions del Concili Català. Al llarg del primer semestre de 1995 la Facultat de Teologia i els directors dels Instituts de Teologia de Girona, Lleida i Tarragona, amb el director del Centre de Pensament Cristià de Manresa, treballaven per a dotar amb amplitud a l'Església de Catalunya de les institucions que reclamaria la resolució número 12 en dir que el Concili “desitja que es potenciïn les institucions ja existents per al diàleg entre la fe i la cultura i que se'n creïn de noves allà on no existeixin i siguin necessàries, de manera que s'estableixi un terreny comú de col·laboració en el nivell cultural, especialment pel que fa als drets i valors humans i als progressos de la cultura”; i fer possible arreu el que la resolució número 14 reblava en afirmar que el Concili “valora positivament que s'elaborin acords amb les universitats per tal que aquests estudis puguin formar part dels crèdits de lliure elecció en els ensenyaments universitaris homologats”.

Fets els tràmits pertinents els Instituts de Teologia de Girona, Lleida i Tarragona començaven els curs 1996/1997 convertits en Instituts Superiors de Ciències Religioses en el context de ciutats que tenien Universitat. Un any més tard Barcelona seguia el mateix camí. En convertir-se Vic en ciutat universitària de ple dret calia també fer el mateix i per això avui som aquí, per festejar el naixement d'aquest Institut, per celebrar que la ciutat de Vic ha recuperat també una institució eclesiàstica de nivell superior. A partir d'avui totes les Universitats de Catalunya tenen en el seu àmbit, malauradament encara només en el seu àmbit geogràfic i no institucional, un centre superior d'estudis religiosos. Calien ? Perquè ?.

2- Els reptes que motiven aquesta presència.

Perdoneu-me si m'he extès excessivament en aquesta introducció històrica. Atribuïu-la si més no a la formació -qui sap si deformació- professional del que us parla, dedicat a la Història. I permeteu-me que ara apunti simplement, amb “la por i tremolor” d'un que no és teòleg i que ha acceptat de pronunciar aquesta lliçó inaugural per amistat amb molts dels presents i com a homenatge-record a dos bons amics i pensadors absents -Josep Junyent, impulsor del Centre de Pensament Cristià de Manresa, i Ramon Sala, encarregat durant molt anys de l'Escola de Teologia de Vic-, que no dubto que avui estarien força contents de ser presents en aquest acte.

L'excursus històric, que us acabo de presentar, em porta a fer una primera reflexió. Lluny de mi afirmar de forma simplista que aquesta absència de la teologia de l'estructura universitària de l'estat espanyol hagi estat la única causa del divorci cultural -en el més ampli sentit del concepte- que a la Península han tingut des de mitjans del segle passat la fe cristiana i la cultura, i de l'empobriment de la reflexió teològica a la Península durant tot el segle XIX com ja la denunciava Menéndez Pelayo en el primer Congreso Católico Nacional, celebrat a Madrid l'any 1889, en dir que “entre tanto, los católicos españoles -doloroso es decirlo, pero estos son días de grandes verdades-, distraídos en cuestiones estúpidas (era la pugna entre els partits catòlics que portaren al tancament del seminari de Tarragona), en amargas recriminaciones personales (Sardà i Salvany), vemos avanzar con la mayor indiferencia la marea de las impiedades sabias y corromper cada día un alma joven.

Y no acudimos a la brecha cada día más abierta de la metafísica, ni a la de la exégesis bíblica, ni a la de las ciencias naturales, ni a la de las ciencias históricas, ni a ninguno de los campos donde siquiera se dilatan los pulmones con el aire generoso de las grandes batallas” (*XX SIGLOS*, p.45). El Krausisme, la Institució Lliure de l’Ensenyament, la generació del 98 -recordada aquest any des de diversos angles-, la renovació pedagògica i tants altres moviments culturals anaren creixent sense la presència activa de l’Església, sense un diàleg fecund amb els teòlegs i moltes vegades en contra seva. Tot i que certament Catalunya, malgrat les dificultats que presentava la controvèrsia modernista i la condemna papal, fruï d’una bonica primavera intel·lectual en el camp bíblic, en el camp filosòfic, en el camp històric-arqueològic, que la primera dictadura intentà frenar, la guerra civil segar i la repressió posterior en privar la rebrotada.

Em sembla que també avui podriem caure en lamentacions estèrils -les qüestions “estúpides” de don Marcelino- i no aportar aquest “aire generós” que ell reclamava.

El Concili Tarraconense ens parla de crear un terreny comú de col·laboració en tres camps de la cultura: els drets i valors humans i el progrés de la cultura. És una fita bonica i interessant, però que inclou en ella mateixa un primer repte. Aquests drets, valors i progrés es donen en un món secular, si voleu dir-ne secularitzat, que te un sentit més actiu i de contraposició dialèctica, sempre i quant sapiguem eliminar-ne el sentit pejoratiu, que moltes vegades es dona a aquesta paraula. La secularitat o secularització es fa palesa en el fet que el Món -el nostre món i vull carregar de càlida afectivitat aquest nostre, per evitar nostàlgies estèrils i futurismes inmadurs- es manifesta cada vegada més independent de la tutela de les Esglésies. Aquest retrocés

de la incidència de les Esglésies sobre la vida del conjunt dels ciutadans va unit a una consolidació consistent de la diversitat en les formes de pensar i de comportar-se. En unes recents declaracions a la revista *Éxodo* Giulio Girardi no dubte fins i tot de dir que “la riqueza ética puede estar presente en el mismo rechazo de Dios, y que puede estar presente en la misma búsqueda de un compromiso laico y hasta ateo”.

No crec que us sembli una gran novetat afirmar que l'experiència històrica recent ens ha deixat ben clar que un món sacra-lit-zat, per si mateix no és ni més just, ni més lliure, ni més bó, ni més humà, ni més res.

Aquests darrers mesos en els nostres ambients cristians s'ha difòs molt un petit llibret del dominicà Jean-Marie Tillard, el teòleg que el 3 de maig de 1993 obrí amb la seva ponència sobre la *Catolicitat de l'Església Local* el cicle de conferències amb que la Facultat de Teologia de Catalunya commemorava les noces d'argent; el títol del breu opúscle és *Som nosaltres els últims cristians?* i reproduïx una conferència pronun-ciada per ell al Col·legi dominicà d'Ottawa el 25 de novembre de 1996. Hi he trobat afirmacions interes-sants per a repetir-les avui en veu alta. Per exemple en referència al que acabo d'esmentar ell recorda que hem de tenir consciència de ser “membres d'una de les darreres generacions mancades de humilitat” (p.18) i amb to dur no dubte de dir “maleïda sigui l'arrogància de les velles cristianitats” (p.19). ¿Voleu dir que la sacralització no estava moltes vegades a l'arrel d'aquesta manca d'humilitat i fins i tot d'aquesta arrogància?. Benvinguda sigui, doncs, la secularitat si ens “obliga” a dialogar de tu a tu, sense desnivells arrogants basats en veritats absolutes, a vegades no coherents amb Aquell que és l'únic veritable i etern. Ens cal recuperar l'humilitat i excloure l'arrogància si volem entrar en un diàleg franc, obert, constructiu.

Però evidentment secularització no és sinònim d'absència de Déu. L'informe *Religión y Sociedad en la España de los 90* (Madrid, 1992) assenyalava que el 79% dels espanyols creuen en Déu, cinc punts per sota del que assenyalava l'*Informe FOESSA* (1975). Més proper a nosaltres l'estudi d'Hugues de Jouvenel i Maria-Angels Roqué -*Catalunya a l'horitzó 2010. Prospectiva Mediterrània* (Barcelona 1993)- assenyalava que pels catalans d'aquesta dècada dels noranta la religió és important per a un 20%, força important per a un 21%, poc important per a un 28% i gens important per a un 30%. És una xifra encara notable de creients, però en davallada. En aspectes més concrets com el camp de les creences i comparativament amb la resta de l'estat espanyol i d'Europa el nostre poble està per sota del nivell d'ambdós en referència a creure en: Déu, l'ànima, el pecat, la vida del més enllà, el cel, la resurrecció dels morts, l'infern i el dimoni. En l'estudi prospectiu, la Religió i l'Espiritualitat a Catalunya com a valor queda molt per sota de la valoració europea. Personalment m'inquieta molt el dubte de si l'any 2010 a casa nostra la gent ens preguntarà per Déu. Des de la revelació tenim la resposta, però tindrem qui ens ho preguntin?. Aquest és un altre dels grans reptes que tenim al davant nostre en aquest tombant del mil·lenni. Pels evangelis sabem que Jesús suscitava molts interrogants al seu voltant per les seves paraules i les seves obres, perquè nosaltres no som capaços de provocar-los?. Amb totes les reserves que vulgueu fer-hi però les dades de l'Informe abans citat donen un 67,5% global de respostes que assenyalen que la descristianització de la societat es deu a errors de l'Església o a la seva inadaptació, meitat per meitat.

No serà una bona pista aquesta afirmació de Tillard: "Quan els contextos han canviat, la pura i simple repetició esdevé esterilitat i, tot seguit, mort"(p.32) ?. Masses vegades ens limitem a repetir, fins i tot sino us ha de semblar una *boutade* hem repetit massa el Vaticà II, quan

aquests gairebé trenta- cinc anys passats, han estat plens de fets que ens han canviat el món. Ja ben aprop del mateix Concili -recordem el maig de París, el juliol de la *Humanae Vitae*, l'agost de la primave-ra de Praga, l'octubre de la plaça de les tres cultures a Mèxic, tot l'any 1968-; afegim-hi la transició de les dictadures a les democràcies -a Portugal, a Espanya, a l'Amèrica llati-na, a l'Europa de l'est- amb la consegüent crisi dels totalitarismes ideològicament diversos, però sempre dictadures negadores dels drets i dels valors humans. No ens podem quedar en la simple repetició, ens cal convertir encara en realitat l'eslògan parisenc "la imaginació al poder" com a sinònim de creativitat. Plantejemos més l'evangelització nova. Joan Estruch proposava tres models d'evangelització: "des de la consciència de <ghetto>, i el model esdevé aleshores el de l'evangelització típicament sectària. O bé des de la voluntat de <reconquesta>. O bé es pot -es pot?- evangelitzar des del model de l'<autodissolució>, negant la diferència, l'especificitat, la pròpia identitat. I es pot dir, evidentment, que cap dels tres models no és l'adequat. Però em pregunto si un dels condicionaments interns de l'Església catalana amb vista a l'evangelització no sigui que no sap ben bé quin, o quins -en plural- són els models d'evangelització que vol propugnar" (RCT,1993,p.308). La proposició primera del Concili Provincial Tarraconense (1995) en va voler ser una resposta però cal revifar-la amb la flama de l'Esperit que Déu ens ha donat i que no és de covardia, sino de fermesa, d'amor i de seny, com ens recordava la liturgia de diumenge passat. Ens cal mantenir-la novedosa per la creativitat de plantejaments i de llenguatjes -en plural- que no pas la simple i voluntarista nova evangelització, que no més sigui nova per ser un pur torne-m'hi a l'estil de l'eslògan "más de lo mismo".

És cert que la reflexió teològica en tant en quant forma part de la reflexió de la comunitat eclesial catòlica està marcada pel valor de la

Tradicció, per això Tillard ens recorda que “la Tradició no te res de dogal. Al contrari, és una pertinença que fa viure. Prové d’això que l’evangeli joànic presenta com l’obra de l’Espe-rit que condueix l’Esglé-sia bo i fent-la <tornar a recordar-se> de Crist sense parar, però en la novetat constant de les cultures, dels contex-tos, dels meandres de la història humana. Per ella, l’Església resta sempre ella mateixa i tanmateix mai no és la mateixa” (p.33). Però Tillard per evitar-nos la temptació de la mandra de pensar, que de vegades és el que amaga l’ape-llació permanent a la Tradició també ens fa avinent que: “la Tradició no és el calc servil del passat anquilosat. La tradició sap, d’altra banda, que allò que és vell no és pas necessària-ment veritable o millor. Tanmateix, ella continua enfonsant les seves arrels en tot allò que l’Església ha <rebut> d’autèntic i, així, ella fa que aquesta sigui ella mateixa, avui com ahir” (p.35). Però no es tan sols l’avui i l’ahir, sino que és també l’aquí i el més enllà. És la pluralitat del món cultural el que feia dir a Joan-Pau II en l’homilia de la missa d’inau-guració del Sínode Episcopal asiàtic d’enguany: “Posem-nos a escoltar el que l’Esperit diu a les Esglésies, per tal que sàpiguen anunciar Crist en el context de l’hinduisme, del budisme, del sintoisme i de tot aquells corrents de pensament i de vida que ja havien arrelat a l’Àsia abans que hi arribés la predicació de l’Evangeli” (D’E,703,p.451). Però no oblidem que també Europa, també Espanya és plural i el seu context -els homes i les dones que el configuren- ni que tingui moltes coin-cidències té també les seves sensibilitats socials i les seves -peculia-ritats nacio-nals mereixedores de ser tingudes en compte. Aquest, penso, que és el tercer dels grans reptes, que tenen els teò-legs: en un món que canvià constantment els pertoca mantenir-hi aquest arrelament profund en el Verb encarnat, la carn=hu-manitat, amb simulta-neïtat amb la plural riquesa humana. Evitem calcar, siguem creatius; és així com ha avançat el món, és així com a l’estil de Jesús hem d’acompa-sar el ritme del nostre caminar al

ritme del món -com Jesús camí d'Emaus-, que amb tristeses i amgoixes, amb goigs i alegries va fent camí vers l'Infinit, vers el punt zero somniat per Theillard de Chardin.

Avui està molt al carrer el concepte, manllevat de l'economia, de globalització, que mal usat pot posar fré al pluralisme humanista o reduir-ne falaç-ment el seu abast. En vull fer una lectura al·legòrica i treure'n una conseqüència molt concreta. Comencem per la primera. Voleu dir que els cristians no podem aportar-hi com a fonament la comunió dels sants, que és la més perfecta de les globalitzacions possibles ?. Joan Alsina, el màrtir de Castelló d'Empúries, escrivia des de Xile: "esperem la vostra solidaritat. Enteneu ara que significa el Cos de Crist?" (RCT, 1993,291). Si la fona-mentem aquí i aprofundim el pensament paulí potser troba-rem "el camí més gran" perquè la globalització no esclafi ni cap persona ni cap poble. La conseqüència és molt clara i tots la teniu present. En les motivacions aduïdes pel Consistori de Barcelona per atorgar a Càritas-Barcelona, però aplicables amb tota justícia a les altres Càritas, la medalla d'or de la ciutat es fonamenta "en (el) reconeixement al seu treball social que s'orienta des de fa cinquanta anys, a ajudar les persones més pobres i marginades sense cap discrimi-nació per raó de creença, ètnia o ideologia" i la tinent d'alcalde, Eulàlia Vintró, en el seu parlament deia que "Càritas s'ha guanyat el respecte i la simpatia dels seus conciutadans per la seva tasca de compromís amb les persones pobres i amb els sectors que pateixen exclu-sió social". Tot això està molt bé, però cal reprendre l'esperit crític tenint molt present que tota crítica, si vol ser evangèlica, comporta treure's la biga de l'ull per poder treure la palla de l'ull del pròxim. Si volem parlar amb credibilitat de cara en fora és del tot "just i necessari" no mantenir cap grup marginat a l'interior de l'Església. Accentúo que he dit cap. Els nostres teòlegs i aquí també els historia-dors hem de ser capaços de plantejar els fonaments històri-

co-doctrinals que permetin fer-ho, a d'altres els pertocarà prendre les decisions. En aquest cas, potser en tots si acceptem sense descomptes el concepte de Poble de Déu, el repte es compartit i solidari.

Fa uns moments he esmentat Jesús en el camí d'Emaus. És una escena que intento que m'acompanyi sempre en la meua variada acció pastoral. La Paraula “abrusadora” de Jesús i “el partir el pa” fan que els dos deixebles retornin animats i esperançats al si de la comunitat apostòlica. Per això, em sembla que un altre dels reptes importants és l'eclesiològic: viure, no simplement estar, en l'Església amb ànim i esperança. És un repte molt ampli i que d'entrada acostuma a fer mandra afron-tar-lo, perquè no està de moda parlar-ne. La gent més aviat passa tant a nivell dels membres de les nostres comuni-tats com dels altres. Tot i que aquests dies s'ha donat un rebrot d'anticlericalisme -els acudits gràfics han aconseguit cotes molt altes de cruessa i de duresa- el que més abunda és la indiferència. Encara que pugui semblar una contradicció amb el que he afirmat fa uns moments, potser valgui la pena de recordar que el capítol segon de la Constitució Dogmàtica sobre l'Església del Vaticà II la va definir com a “poble messiànic” substituint la vella denominació de “societat perfec-ta”. Malauradament gran part del desenvolupament posterior del Concili Vaticà II s'ha fet encara sota aquest segon concepte, per això cal reprendre amb força la idea de Poble de Déu i extreure'n totes les virtualitats que conté i convertir-les en quelcom de tangible en la vida de la Gran comunitat catòlica. La Humanitat és també poble de Déu perquè es fruit de la seva obra creado-ra; la millor forma d'establir de forma profunda el diàleg entre Humanitat i Església serà, doncs, partir d'entendre que tothom està cridat a esdevenir un sol i únic poble. Com diu Tillard: “l'Església hauria de ser, per la seva unitat interna, malgrat els conflictes, la signatura de la comunió de Déu a la recerca humana de

la unitat” o com deia a l’aula sinodal el bisbe de Bijnur (a la Índia), Mons. Gratian Mundadan:”l’autoritat de l’Església ha de canviar el seu estil de funcionament, ha d’esdevenir cada vegada més espiritual, lliure de l’autoritarisme i institucional i posar-se totalment al servei de l’Evangeli i del món. Una tal autoritat podrà guiar les persones vers una experiència de Déu i ajudar-les a expressar aquesta experiència en l’amor fratern...” per acabar dient que “quan pensem evangelitzar l’Àsia, hem de pensar en una nova manera de ser Església” (D’E.703, p.462)

No n’hi ha prou en tenir capacitat per fer les coses, cal tenir-ne ganes i posar-hi els instruments eficaços que calgui-eficàcia i evangeli no estan renyints- per a obtenir allò que a que ens sentim urgits per la caritat. Sens dubte que coincidireu amb mi si assenyalo que el gran instrument és el diàleg. Armand Puig ha escrit recentment que cal “entendre el diàleg com una categoria eclesial i eclesiològica de primera importància. En el Concili Vaticà II es fa efectiu el pas d’una Església que dona lliçons a una Església que dialoga. El camí recorregut no es pot tirar enrere. La restauració d’una Església que te repostes per a tot és impossible i, si algú la intentés acabaria fracassant” (D’E. 703, p.458). Voler aconseguir aquest tipus de diàleg exigeix llibertat i ànim de construir. Per establir-lo amb seriositat ens cal “establir ponts amb la cultura, amb les altres formes religioses, amb l’agnosticisme i amb les increences”. Per establir-lo amb la cultura pot ajudar-hi també la proximitat territorial de les Institucions eclesials de pensament i les Institucions seculares, per això és important l’acte que estem celebrant; però ens quedariem a mig camí si ens conforméssim amb la proximitat purament física, és urgent recobrar la proximitat i l’afinitat en els plantejaments i els llenguatges, i recordar que res del que afecta a la humanitat ens pot ser alié. Per establir-lo amb les altres formes religioses hem de fer nostres

les paraules del missatge del sínode asiàtic:”reconeixem de grat els valors espirituals de les grans religions asiàtiques, com l’hinduisme, el budisme, el judaisme, l’islam...apreciem els valors ètics inscrits en els costums i les pràctiques que caracteritzen l’ensenyament dels grans filòsofs de l’Àsia, que promouen les virtuts naturals i una piadosa devoció als avantpassats. Anàlogament, respectem les creences i les pràctiques religioses de les poblacions indígenes/tribals, la veneració de les quals per tota la creació manifesta llur proximitat al Creador” (D’E. 703,p.464). D’entre aquestes formes religioses és obligat citar especialment les sorgides en el si del propi Cristianisme al llarg dels dos mil anys d’història. El repte ecumènic-cristià està en l’hivern -l’expressió no és meua- i és un repte humano-cristià. L’esmentat missatge sinodal diu que “el diàleg interreligiós constitueix un encontre respectuós i sincer en el qual les parts volen conèixer-se mútuament, aprendre l’una de l’altra, enriquir-se recíprocament i estimarse... per al fidel cristià tot això implicarà també el desig de compartir el missatge salvífic de Crist” (l.c.,p.466). Em semblen unes paraules lúcides, només desitjo que il·luminin també el diàleg amb les Esglésies Germanes de l’Ortodoxia i del Protestantisme, i sino és molt demanar desitjaria que també fossin vives en el diàleg a l’interior de la nostra Església Catòlica i en tots els seus nivells. No és molt engrescador recuperar intel·lectuals del passat i condemnar els del present, quan intenten establir aquests ponts de diàleg. Sens dubte és un gest bonic excusar Galileo Galilei, però serà molt millor examinar a fons el perquè de la condemna en el seu moment i treure’n conseqüències pel moment present.

Això és especialment vàlid en el camp de la ciència, sobretot quant a dimensions d’aplicabilitat a la vida humana. D’una banda estic convençut que ens trobem davant d’una nova antropologia, profundament marcada per la informàtica, en tota la seva àmplia gamma d’aplicacions

i deriva-cions, i que obligarà a la teologia a oferir-li una relectura des de la fe. Però de l'altra banda, l'aplicabilitat a la vida humana, des de la concep-ció a la mort, des de la genètica a la benemorència, fa que, com escriu Gaspar Mora, “trobar la veritat moral no és fàcil sobretot en temes límit i quan s'impliquen principis distints i diversos. Buscar la concreció dels principis morals és difícil i comporta escoltar i valorar les altres postures sense acusar-les espontàniament de superficials o de interessa-des. Això és important a l'hora d'entendre l'Església enmig del món plural” (Éxodo).

Finalment. Em sembla que el nostre món demana a crits a totes les religions “raons per esperar”. En una societat, que es defineix com la del benestar, tothom té clara consciència de la presència del mal: còsmic, climatològic, físic, moral. L'esperança obliga a presentar propostes engrescadores i objec-tius il.lusionadors. La gran esperança des de la fe cristiana és fer del creient persona lliure pel tercer mil.leni. L'esperança és la virtut de la lluita i del compromís, sense ambdues és impossible que el Regne ens arribi, malgrat sigui fonamente-ment do del Pare. Necessitem que la teologia, ben ancorada a la terra, rica en la seva pluralitat i diversitat, aprofundeixi l'esperança per a donar motius per aquesta lluita, capaç de forjar ja en el tercer mil.le-ni un cel nou i una terra nova.

Permeteu-me, doncs, que per acabar manlevi unes paraules de Mons. Francis Hadisumarte, bisbe de Manokwari-Sorong (Indonèsia), en la seva intervenció al Sínode especial per a l'Àsia, celebrat enguany a Roma. Deia així :”Encara que nasqué a Àsia, l'Església ha esdevingut estrange-ra a la major part d'Àsia. El rostre de Jesús -nascut a Àsia menor com el sant pare ens recordà dilluns a la tarda- ha esdevingut estranger. Moltes de les nostres Esglésies contemporànies han nascut

durant els últims 500 anys d'aliances amb els colonitzadors europeus. Per donar vida a una nova evangelització, hem de renéixer. Efectivament, estem renaixent com a teologies i espiritualitats locals, lleis i estructures locals; estan naixent també ritus litúrgics i maneres de pregar locals. Estem renaixent com una Església humil en diàleg amb els pobres i els marginats, com una veritable Església local en diàleg amb les nostres cultures profundament arrelades i sempre en canvi, com una Església en escolta, en diàleg amb les altres grans tradicions de fe i amb les religions còsmiques de l'Àsia. Si ens fos reconeguda l'autoritat adequada per a guiar el nostre poble, podríem passar d'una adaptació inicial a una intercultura autèntica. Només llavors podrem viure una nova primavera evangèlica en el moment en què entrem en un nou mil.leni" (DE,704,p.508).

Tant de bó l'Institut Superior de Ciències Religioses de Vic, en el tombant del mil.leni contribueixi plenament a aquesta primavera de l'Església i de la Humanitat.